

آقا اوغلو، محمد (Agā Oglū, Mehmet) (۱۸۹۶-۱۹۴۹)

تاریخ هنرهای اسلامی

۲۴ اوت در شهر ایروان به دنیا آمد. از ۱۹۰۴ تا ۱۹۱۲ هنگامی که در دبیرستان درس می خواند با زبان ترکی، فارسی و روسی آشنا گردید. در ۱۹۱۲ وارد دانشگاه مسکو شد. پس از گذراندن دروس تاریخ، فلسفه و زبانهای کشورهای اسلامی در گروه شرق شناسی، در ۱۹۱۶ با درجه دکتراى ادبیات فارغ التحصیل گردید.

وی برای مطالعه میراث عظیم هنر اسلامی چند سال در ترکستان، ایران، عراق، سوریه و آسیای صغیر به مسافرت پرداخت. در ۱۹۲۱ مطالعات خود را در دانشگاه استانبول، در رشته تاریخ اسلام بویژه تاریخ امپراتوری عثمانی از سرگرفت. مدتی نیز در برلین در محضر استادانی چون هرتسفلد Herzfeld و یکر Becker به مطالعه هنر شرق نزدیک و باستان شناسی پرداخت. در ۱۹۲۳ و ۱۹۲۴ در دانشگاه ینا به مطالعه دروس باستان شناسی دوره قدیم و جدید مسیحیت، هنر مغرب زمین و زیبایی شناسی عمومی همت گماشت.

او مدت سه سال در وین زیر نظر ژوزف استرزیگوسکی J. Strzygowski، رئیس دانشکده تاریخ هنرشناسان، تحقیق کرد و در ۱۹۲۶ درجه دکتراى گرفت. وی به زبانهای ترکی، فارسی، عربی، انگلیسی، آلمانی، روسی، فرانسوی، لاتینی و

یونانی کاملاً آشنا و بنیانگذار نشریه هنر اسلامی بوده است.

در ۱۹۲۷ سرپرست بخش اسلامی موزه ملی استانبول و استادیار تاریخ هنر اسلامی در دانشگاه استانبول بود. در ۱۹۲۸ مدیرعامل موزه آثار ترکی و اسلامی (موزه اوقاف سابق) شد و نیز در زمینه آثار معماری استانبول و بورس تحقیقات وسیعی انجام داد. در ۱۹۲۹، کمیسیون هنرهای زیبای شهر دیترویت در امریکا از وی دعوت کرد تا بخش هنر شرق نزدیک انستیتوی هنرهای زیبای آن شهر را تأسیس کند. او فعالیت‌های خود را در این زمینه با ترتیب دادن نمایشگاهی زیبا و فراموش نشدنی از هنرهای تزئینی کشورهای اسلامی آغاز کرد و امروز گالریهای هنر اسلامی این انستیتو از او به یادگار مانده است. در ۱۹۳۳ تصدی کرسی تازه تأسیس تاریخ هنر اسلامی در دانشگاه میشیگان را به عهده گرفت و تا ۱۹۳۸ به عنوان عضو آزاد، مدرس و سپس استاد در این بخش مشغول خدمت گردید. در ۱۳۱۳ ش / ۱۹۳۴ به نمایندگی از سوی دانشگاه میشیگان و انستیتوی هنرهای زیبای دیترویت در هزاره فردوسی و کنگره شرق شناسان در تهران شرکت کرد. در ۱۹۳۵ و ۱۹۳۸ به عنوان استاد میهمان در سمینار تابستانی مطالعات عربی و اسلامی در دانشگاه پرینستون شرکت کرد. در ۱۹۳۷ نمایشگاهی از هنرهای اسلامی در ام. اچ. دویانگ میموریال میوزیم* در سانفرانسیسکو تشکیل داد. در ۱۹۴۸ و ۱۹۴۹ مشاور موزه منسوجات ناحیه کلمبیا گردید و سپس با ترتیب دادن نمایشگاه جالب توجهی از قالبچه‌های نقش ازدهایی قفقاز که به امانت گرفته شده بودند، دیگر بار فعالیت خود را در زمینه نمایش هنر اسلامی آغاز کرد. وی با برگزاری مجموعه‌ای از نمایشگاه‌های اختصاصی مشابه و فهرست‌بندی اشیای مهم موزه و کلکسیون کم‌نظیر قالبچه‌های چینی تا اسپانیایی، در صدد تکمیل کار هنری خود بود که با مرگ نابهنگام او در ۴ ژوئیه ناتمام ماند.

* . M. H. de Young Memorial Museum.

آثار

"Double-headed Eagle", (in Turkish), JH I, Ankara: 1926.

«عقاب دوسر»

"Die Gesalt der alten Mohammediye in konstantiopel und ihre Baumeister", Belvedere 9-10, 1926, 83-94.

«نمای محمدیه قدیم در کنستانتینوپل (قسطنطنیه) و هنر معماری آن»

"Herkunft und Tod Sinans", OIZ 29, 1926, col. 858-865.

«تولد و مرگ سنان»

"History of Turkish Art" (in Turkish), Hayat II. Ankara: 1927, 369.

«تاریخ هنر ترکی»

History of Islamic Art (in Turkish). Istanbul: 1928.

تاریخ هنر اسلامی

"Art of Rugmaking" (in Turkish), Milliyet No. 207. Istanbul: 1929, 1207.

«هنر قالبچه بافی»

"Four Egypto Islamic Carved Panels", BDIMA 11, 1929, 28-31.

«چهار قاب کنده کاری شده مصری - اسلامی»

Polychrome Stucco Relief from Persia", BDIMA XI, 1929, XLI-XLII.

«گچ بری رنگارنگ برجسته ایرانی»

"A Bronze Candlestick of The Thirteenth Century", BDIMA XI, 1930, L

XXXIV-LXXXVI.

«شمعدان برنزی متعلق به سده سیزدهم»

Catalogue of a loan Exhibition of Mohammedan Decorative Arts,

Detroit Institute of Arts, Oct. 21 to Nov. 23, 1930.

نمایشگاه هنرهای تزئینی اسلامی

"The Fātih Mosque at Constantinople", AB 12, 1930, 179-195.

"Eine Holz-Maksura aus der Sedschukenzeit", J. Strzowski Festschrift, 1932, 7-9.

«مقصوره چوبی مربوط به عهد سلجوقیان»

"Islamische Metallarbeiten aus Istanbul Museen", Belvedere 7, 1932, 14-16.

«صنعت فلزکاری اسلامی در موزه استانبول»

"An Islamic Tombstone and Mihrab of the Twelfth Century", *BMFA XXXI, BOSTON*: 1933, 42-44.

«سنگ قبر و محرابی اسلامی متعلق به سده دوازدهم»

"A Minai Bowl of the Late Tenth Century", *BURL. M. LXII*, 1933, 209-12.

«قدح مینایی متعلق به اواخر سده دهم»

"A Note on the Manuscript of Manafi al-Hayawan in the Library of Mr. J.P. Morgan", *Parnassus* 5 iii, 1933, 19-20.

«یادداشتی درباره نسخه خطی منافع الحيوان در کتابخانه مورگان»

"Preliminary Notes on Some Persian Illustrated Mss. in the Topkapu Sarayi Muzesi", part i, *AI* 1, 1934, 183-99.

«یادداشت‌های مقدماتی درباره نسخه‌های خطی و مصور فارسی در موزه توپکاپوسرای»

"The Celebration of the Millennium of Firdawsi", *BDIMA* 14, 1935, 95-96.

«جشن هزاره فردوسی»

"Fragments of a Thirteenth Century Mihrab at Nedjef", *AI* 11, 1935, 127-131.

«قطعاتی از یک محراب متعلق به سده سیزدهم در نجف»

"An Illustrated Page from the Demotte Shah-Name",

«مسجد فاتح در کنستانتینوپل (قسطنطنیه)»

"An Important Glass Bottle of the Fourteenth Century", *BDIMA* 12, 1930, 26-27.

«تنگ شیشه‌ای نفیس متعلق به سده چهاردهم»

"Ein Prachtspiegel im Topkapu Sarayi Museum", *Pantheon* X, 1930, 454-58.

«آینه‌ای زیبا در موزه توپکاپوسرای»

"A Rhages Bowl with a Representation of a Historical Legend" *BDIMA* 12, 1930, 31-32.

«قدحی متعلق به ری با نقشی از یک افسانه تاریخی»

"A Fragment of a Rare Indian Carpet", *BDIMA* XIII, 1931, 2-5.

«قطعه‌ای از یک قالی بی نظیر هندی»

"A Note on Bronze Mirrors", *BDIMA* XIII, 1931, 17-18.

«یادداشتی درباره آینه‌های برنزی»

"Old Pottery and Bronzes from Persia", *BDIMA* XII, 1931, 81-86.

«ظروف سفالی و برنزی قدیمی ایران»

"On a Manuscript by At-Jazari", *Parnassus* III, Nov, 1931, 27-28.

«درباره دستنوشته‌ای از الجزری [شمس الدین ابوالخیر محمد بن محمد]»

"Some Islamic Bronzes of the Middle Ages", *BDIMA* XII, 1931, 90-92.

«برخی از اشیای برنزی اسلامی متعلق به سده‌های میانه»

"Some Unknown Mohammadan Illustrated Manuscripts in the Library of the Topkapu Sarayi Muzesi at Istanbul", *OLZ* 34, 1931, col. 329-332.

«نسخ خطی و مصور ناشناخته اسلامی در کتابخانه موزه توپکاپوسرای در

استانبول»

"Two thirteenth century Bronze Ewers", *BURL. M. LXIII*, 1931, 27-87.

«دو کوزه برنزی متعلق به سده سیزدهم»

BDIMA XV, 1935, 2.

«صفحه مصوری از شاهنامه دموت»

"Notes on the Exhibition of persian Miniature Paintings", *BDIMA XIV*, 1935, 96-99.

«یادداشت‌هایی پیرامون نمایشگاه نقاشی‌های مینیاتور ایران»

"Persian Bookbindings of the Fifteenth Century, *University of Michigan Publications Fine Arts*. Vol. 1, 1x, 22, University of Michigan press: Ann Arbor, 1935.

«صحافی کتاب در ایران در سده پانزدهم»

"A Pilgrimage to the Tomb of Firdawsī", *MA XLII*, 1935, 611-18.

«زیارت آرامگاه فردوسی»

"A Study of the Holy Shrines at Nedjef and Kerbela", *AI II*, 1935.

«مطالعه ضریح‌های مقدس در نجف و کربلا»

"The Landscape Miniatures of an Anthology Ms. of the Year 1398 A.D.", *AI III*, 1936, 77-98.

«مینیاتورهای دورنما در یک گلچین ادبی خطی مربوط به سال ۱۳۹۸ م.»

"Exhibition of Islamic Art. M.H. de Young Memorial Museum, Feb. 24 to Mar. 22, 1937, San Francisco: 1937.

نمایشگاه هنر اسلامی

"The Khusrau Wa Shirin Manuscript in the Freer Gallery", *AI IV*, 1937, 479-81.

«نسخه خطی خسرو و شیرین در گالری فریر»

"Unpublished Wooden Doors of the Seljuk Period", *Parnassus X*, Jan. 1938, 24-25.

«اثری منتشر نشده درباره درهای چوبین عهد سلجوقیان»

"A Note on the Study of Persian Miniature Painting", *Parnassus*, 12 IV,

1940, 29-30.

«یادداشتی پیرامون مطالعه نقاشی مینیاتور ایران»

"6000 Years of Persian Art, the Iranian Institute's Great Exhibition in New York AN XXXVIII, 1940, 7-19.

«شش هزار سال هنر ایرانی، نمایشگاه بزرگ انستیتو ایرانی در نیویورک»

"Safawid Rugs and Textiles, The Collection of the Shrine of Imam Ali at Al-Nedjaf. New York: Columbia University press, 1941.

«قالیچه‌ها و منسوجات دوره صفوی، کلکسیون ضریح حضرت علی (ع) در نجف»

"The Use of Architectural Forms in Seljuk Metalwork", *AQ 6*, 1943, 92-98.

«استفاده از اشکال معماری در آثار فلزی سلجوقیان»

"A Brief Note on Islamic Terminology for Bronze and Brass", *JAOS 64*, 1944, 218-223.

«یادداشت کوتاهی درباره اصطلاحات اسلامی برنز و برنج»

"About a Type of Islamic Incense Burner", *AB XXVII*, 1945, 28-45.

«درباره نمونه‌ای از کوره بخور سوز اسلامی»

"An Observation on the Alloy of the Ghitrifi Coins", *I Amer, Num. Soc., Museum Notes*. 1945, 101-104.

«مطالعه‌ای پیرامون عیار سکه‌های قطریفی»

"Is the Ewer of Saint Maurice d'Agaune a work of Sasanian Iran?" *AB XXVIII*, 1946, 160-70.

«آیا قدح سن موریس داگون از آثار ایران دوره ساسانی است؟»

"The Origin of the Term Mina and its Meanings", *JNES V*, 1964, 241-56.

«ریشه واژه مینا و معانی آن»

"A Preliminary Note on Two Artists from Nishapur", *BII 6*, 1946, 121-124.

features with dialects prevalent in the southern Caspian region, such as Taleshi, Gilaki, Mazandarāni, Harzani, and Azeri.

Until very recently, the Zāzā were perceived as a Kurdish people, an idea encouraged by Kurdish nationalists interested in inflating the size of their community in order to enhance its claims to autonomy or independence. The now defunct USSR, as a staunch supporter of Kurdish separatism, was an accomplice to this cover-up.

The Zāzā, originally from the Daylam region in northern Iran, are believed to have migrated to their present homeland between the tenth and the twelfth centuries. Hence the Armenian appellation D' mli.

The author also provides a section on the language and religion of the Zāzā which happens to be a combination of Islam, Christianity, and local religious traditions. Although distinct from Shi'i *ghulāt* sects, Sufi as well as Yezidi elements are discernible in their beliefs.

«یادداشتی مقدماتی درباره دو هنرمند نیشابوری»

"Two Astrolabes of the Late Safawid Period", *BMFA* 45, 1947, 79-84.

«دو اسطرلاب مربوط به اواخر عهد صفویه»

"Dragon Rugs", A Loan Exhibition From American Public and Private Collections, The Textile Museum, Washington, D.C., Oct. 18 to No. V, 19, 1948.

«قالیچه های نقش ازدهایی»

"An Iranian Incense Burner", *BMFA* XLVIII 1950, 8-10.

«کوره بخور سوز ایرانی»

"Memorandum on the Corpus of Islamic Metalwork", *AI* XV-XVI, 1951, 133-135.

«یادداشتی درباره مجموعه آثار فلزی اسلامی»

"Remarks on the Character of Islamic Art", *AB* 36, 1954, 175-202.

«نظریه هایی درباره ویژگی هنر اسلامی»

منابع ۱۶ ص ۴۹؛ ۱۲۵ ج ۱ ص ۲۷۲؛ ۱۵۰ س ۱۹۰۶-۱۹۵۵؛ ۱۵۱ ج ۱

ص ۱۶۴؛ ۱۵۲ ج ۲؛ ۱۶۱ ص ۱۳۵؛ ۱۷۶ دوره ۱۵ و ۱۶ ص ۲۶۷-۲۷۱.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرویز مشکین نژاد

پرتال جامع علوم انسانی